

**”Ettei aina olis siinä porukassa vaan niinkun
käymässä” - Inklusiivisuuden toteutuminen
romanilasten varhaiskasvatuksessa**

Kandidaatintutkielma
ROKL0724

Laatija:
Hilja Viertola

4.4.2025
Rauma

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Kasvatustiede (varhaiskasvatus)

Tekijä(t): Hilja Viertola

Otsikko: ”Ettei aina olis siinä porukassa vaan niinkun käymässä” - Inklusiivisuuden toteutuminen romanilasten varhaiskasvatuksessa

Ohjaaja(t): yliopistonlehtori Anne Sorariutta

Sivumäärä: 25 sivua

Päivämäärä: 4.4.2025

Tiivistelmä

Tutkimuksen tehtävänä oli selvittää romanikulttuuriin kuuluvien lasten inklusion toteutumista varhaiskasvatusryhmissä. Romanit ovat Suomen suurin kulttuurinen vähemmistöryhmä, jonka sosioekonominen tilanne on keskimääräisesti heikompi kuin valtaväestöllä. Inklusiivisuus tiivistettynä tarkoittaa monimuotoisuuden, tasa-arvon ja yksilöllisyyden onnistunutta huomioimista.

Tutkimuksessa perehdyttiin inklusioon käsitteenä, romanikulttuurin peruspiirteisiin ja historiaan sekä varhaiskasvatuksen määrittelyyn. Taustateorianä tutkimuksessa toimi Opetushallituksen tekemä laaja selvitys vuodelta 2020. Sen avulla pystyttiin kertomaan jo tutkittua tietoa romanien varhaiskasvatuksesta. Inklusion toteutumista tarkasteltiin kolmesta näkökulmasta: perheiden kanssa tehtävä yhteistyö ja sitoutuminen varhaiskasvatukseen, lasten henkilökunnan asenteet ja lasten väliset ystävyyssuhteet. Aihetta tutkittiin kahden tutkimuskysymyksen avulla, jotka liittyivät inklusiota tukeviin tekijöihin ja inklusiivisuuden toteutumisen haasteisiin. Tutkimus suoritettiin kvalitatiivisella tutkimusotteella. Tutkimuksen aineisto kerättiin haastatteleamalla yhden pirkanmaalaisen kunnan varhaiskasvatuksessa toimineita työntekijöitä. Tutkimusaineisto analysoitiin aineistolähtöisen tyypittelyn avulla.

Tutkimuksen tulokset ovat pitkälti yhtäläiset Opetushallituksen selvityksen (2020) kanssa. Haastateltavat kokivat monikulttuurisuuden positiivisena asiana. Epäsäännöllinen osallistuminen varhaiskasvatukseen nähtiin suurena tekijänä romanilasten inklusion toteutumattomuudessa. Moni vastaajista koki, etteivät romanikulttuuriin kuuluvat lapset tarvitse erityistä tukea valtaväestöön kuuluviin lapsiin verrattuna. Tutkimus selkeyttää vaikeasti ymmärrettävää inklusion käsitettä, joten tutkimuksen tulokset voivat auttaa varhaiskasvatuksen henkilöstöä edistämään niin romanilasten kuin kaikkien muidenkin lasten inklusiivista kasvamista.

Avainsanat: romani, romanilapsi, romaniperhe, inklusio, varhaiskasvatus

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Romanikulttuuri Suomessa	6
3	Varhaiskasvatus Suomessa	8
	3.1 Integraatiosta inklusioon	8
	3.2 Romanilapset varhaiskasvatuksessa	10
4	Tutkimusongelma	12
5	Tutkimusmenetelmät	13
	5.1 Tutkimuksen toteutus	13
	5.2 Osallistujat ja menetelmä	13
	5.3 Aineiston analyysi	14
	5.4 Tutkimusetiikka	15
6	Tulokset	16
	6.1 Tyyppi 1: Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö ja sitoutuminen varhaiskasvatukseen	16
	6.2 Tyyppi 2: Henkilökunnan asenteet	17
	6.3 Tyyppi 3: Lasten väliset ystävyys-suhteet	17
7	Pohdinta ja johtopäätökset	19
	7.1 Eettinen pohdinta	21
	7.2 Kriittinen tarkastelu ja jatkotutkimusehdotukset	21
	Lähteet	23
	Liitteet	25
	Liite 1. Haastattelukysymykset	25

1 Johdanto

Suomessa jokaisella lapsella on subjektiivinen eli yhtäläinen oikeus varhaiskasvatukseen (Varhaiskasvatuslaki, 12 §, 2020). Varhaiskasvatus on kunnan tai yksityisen palveluntarjoajan tarjoamaa palvelua lapsiperheille, jota järjestetään päiväkodeissa, perhepäivähoidossa tai avoimessa varhaiskasvatuksessa (Varhaiskasvatuslaki, 1 §, 2018). Alle oppivelvollisuusikäiset lapset ovat oikeutettuja varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus on ”lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka” (Varhaiskasvatuslaki, 2 §, 540/2018).

Opetushallituksen vuosina 2018–2019 tehdyn selvityksen mukaan romanilasten osallistuminen varhaiskasvatukseen oli huomattavasti vähäisempää kuin valtaväestöön kuuluvilla (Opetushallitus, 2020). Tässä tutkielmassa selvitetään varhaiskasvatushenkilöstön kokemuksia siitä, miten inklusiivisuus toteutuu romanilasten varhaiskasvatuksessa. Tutkimus perustuu aiempaan Opetushallituksen (2020) laatimaan tutkimukseen, jossa on tutkittu kaikkia niitä romanilasten varhaiskasvatukseen liittyviä näkökulmia, joita tässäkin tutkimuksessa tarkastellaan.

Aiheesta on tehty etenkin Suomessa vain vähän aiempaa tutkimusta. Opetushallituksen (2020) selvityksen mukaan 63 % tutkimukseen vastanneesta henkilöstöstä näki romanilasten yleisen tilanteen samana kuin muiden lasten tilanteen. 31 % henkilöstöstä kuvaili romanilasten tilanteen huonompana ja 6 % huomattavasti huonompana. Tärkeänä faktana henkilöstö piti sitä, että romanilasten asema varhaiskasvatusryhmässä on lähtökohtaisesti samanlainen kuin muiden lasten. Henkilöstön mukaan suurin osatekijä romanilasten mahdolliseen huonoon asemaan on vähäinen osallistuminen varhaiskasvatukseen sekä myöhästely sovitusta varhaiskasvatuksen toimintaan liittyvistä aikatauluista. Näille seikoille löydettiin paljon pohjasyitä, mutta henkilöstö nosti esiin esimerkeiksi romanilasten syrjinnän sekä mahdollisen päihdekäytön kotioiloissa. Lisäksi perheiden ahkera muuttaminen lisää vaikeuksia löytää rutiinia osallistua varhaiskasvatukseen. Eräs henkilöstön jäsen halusi selvityksessä kuitenkin tuoda esiin, että moni romanivanhempi arvostaa koulutusta ja haluaa, että lapsilla on hyvä tulevaisuus.

Opetushallituksen (2020) selvityksessä selvitettiin, miten varhaiskasvatushenkilöstö koki romanilasten tilanteen muuttuneen viimeisen viiden vuoden aikana. Valtaosa (89 %) koki, että

yleinen tilanne on pysynyt samana. Vastaajista kahdeksan prosenttia koki, että yleinen tilanne on parantunut, ja kaksi prosenttia koki, että yleinen tilanne on huonontunut. Vastauksia tulkitessa tulee kuitenkin huomioida, että ei tiedetä, millaisena vastaajat pitivät romanien tilannetta viisi vuotta sitten. Varhaiskasvatusammattilaisten mukaan aseman paranemisen suurimpana syynä voidaan pitää lasten varhaiskasvatuksen osallistumisprosentin kasvua. Läsnaoloprocentin kasvu johtuu monesta seikasta. Esiopetusvelvollisuuden tultua voimaan 1.8.2015 yhä useampi romanivanhempi sitoutuu paremmin myös varhaiskasvatukseen. Lisäksi yleisellä tasolla varhaiskasvatuksen piiriin on hakeutunut enemmän perheitä, joiden mukana on myös romanikulttuuriin kuuluvia perheitä. Selvityksessä todettiin myös, että ihmisten yleiset ennakkoluulot ovat vähentyneet viiden vuoden takaiseen verrattuna sekä tietoisuus kulttuurien moninaisuudesta on kasvanut. Varhaiskasvatuksen henkilöstö on muuttunut monikulttuurisemmaksi ja yleinen tasavertaisuus on noussut enemmän pinnalle.

Sosiaali- ja terveysministeriön (2004) julkaisussa selvitetään romanikulttuurin yleispiirteitä. Romanit ovat niin Euroopan kuin Suomenkin suurin kulttuurinen vähemmistö (Van den Bogaert, 2019; Sosiaali- ja terveysministeriö, 2004). Yhteisön jäseniä on asunut Suomessa yli 500 vuotta. Kansalaisuudeltaan Suomen romanit ovat suomalaisia ja heillä on yhtäläiset kansalaisoikeudet kuin valtaväestöllä. Heidän sosiaalinen- ja taloudellinen asemansa on keskimäärin heikompi kuin valtaväestöllä. Romanit arvostavat omaa kulttuuriaan, ja esimerkiksi koulutukseen osallistuminen on joskus nähty sulauttamisena valtaväestöön.

2 Romanikulttuuri Suomessa

Romanikulttuurin historiaa on tutkittu hyvin vähän, mutta Suomen romanikulttuurin arvellaan olevan lähtöisin 1500-luvulta (Rekola, 2012). Se juontaa juurensa tattareihin, jotka asettuivat Ruotsiin ja Tanskaan. Joukkio vaelsi ympäri Eurooppaa pyhiinvaeltajina ja etenkin varhaisvuosina näitä joukkoja pyrittiin karkottamaan Suomesta. 1600-luvulla määrättiin laki, jonka mukaan kaikenlainen kerjääminen olisi lailla kiellettyä, ja tattarit tulisi karkottaa maasta. Maaherrat säätivät asetuksen, jonka mukaan jokaisen tattarin tuli poistua maasta tiettyyn päivään mennessä, tai heidät tuomittiin hirttopuulle. Vuoden 1637 laissa esiteltiin ensimmäistä kertaa kyseinen ihmisryhmä nimellä romani, tattarinimityksen sijaan. Nykyään tiedetään kuitenkin, että kyseinen asetus jäi elämään vain paperilla. Todellisuudessa romaneita ei hirtetty, mutta suhtautuminen heihin oli edelleen hyvin negatiivista. 1600-luvun lopussa karkottamispolitiikka eteni kohti romanien sopeuttamista ja hyödyntämistä. Romanit alettiin nähdä osana yhteiskuntaa ja etenkin armeijaan he alkoivat olemaan tervetulleita. Armeija lupasi romaneille suojelua ja toimeentuloa.

Pohjan sodan päätyttyä 1721 tarvittiin valtakuntaan lisää työläisiä sodassa menetettyjen tilalle (Rekola, 2012). Tällöin alettiin noteeraamaan romaneja työvoimana, ja heitä ripoteltiin ympäri Ruotsin valtakuntaa, johon Suomen maa-alue tällöin kuului. Romanit haluttiin erotella toisistaan, jolloin edesautettaisiin heidän kuolemistansa sukupuuttoon ajan saatossa. Toisaalta taas romanien haluttiin erotettavan muusta yhteiskunnasta, jolloin heille määrättiin uusia yhteisiä alueita asumista varten. Yleisesti ottaen romaneita syrjittiin rankasti ja heitä myös määrättiin työleireille pakkotyöhön (Rekola, 2012). 1700-luvulla romanien yleisin elinkeino oli armeija, mutta hevosala oli myös suuri elättäjä ja yhä tänäkin päivänä romanit mielletään hevoscansaksi.

1800-luvulla suomalainen yhteiskunta alkoi kokea suuria muutoksia tiuhaan tahtiin (Tervonen, 2012). Modernisoituvassa Suomessa romanit olivat yhä enemmän esillä. Tällöin niin sanottu mustalaiskysymys sai alkunsa. Mustalaiskysymys pohti romanivähemmistön sosiaalista, uskonnollista ja poliittista asemaa. Heidät nähtiin ongelmallisina yhteiskunnan jäseninä. Romaneita pidettiin köyhinä kulkureina, jotka lopulta päätyisivät veronmaksajien elätettäviksi. 1863-vuoden valtiopäivillä laitettiin esille aloite, jonka mukaan pidettäisiin huoli

romanien olojen parantamisesta. Tätä lähdettiin hoitamaan erityisesti romanilasten saattamisella kristillisen kasvatuksen pariin.

Toisen maailmansodan jälkeen romanikansan nähdään muovautuneen yhtenäiseksi, koko Suomen kattavaksi yhteisöksi (Tervonen, 2012). Silti romaniyhteisöjä on häädetty vielä 1900-luvullakin pois kodeistaan. Yksilölliset negatiiviset suhtautumiset romanikulttuuriin ovat aiheuttaneet yleistä syrjintää. Syrjintä taas on ajanut romanit usein alhaiseen elintasaan, joka edelleen lisää segregatiota ja yhteiskunnallista erottelua.

3 Varhaiskasvatus Suomessa

Varhaiskasvatuslaki määrittää Suomessa tarjottavaa varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatusta voi tarjota päiväkoti, perhepäivähoito tai avoin varhaiskasvatus (Varhaiskasvatuslaki, 1 §, 2018). Varhaiskasvatukseen subjektiivisesti oikeutettuja ovat lapset, jotka eivät ole vielä oppivelvollisuusikäisiä. Varhaiskasvatuslaki (3 §, 2018) määrittää varhaiskasvatuksen tavoitteiksi lapsen ikätasoisien kehityksen, kasvun, terveyden ja hyvinvoinnin tukemisen. Se tukee koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista ja toteuttaa monipuolista pedagogista toimintaa. Lain mukaan lasten tulee saada yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, jonka tehtävänä on tukea kaikin puolin tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Lisäksi varhaiskasvatuksen tulee huomioida lapsen yksilöllinen tuen tarve sekä mahdollistaa tarpeen tullen monialainen yhteistyö eri ammattilaisten kanssa. Myös lapsen oma ja huoltajien ääni ja mielipiteet on tultava kuulluiksi.

Opetushallituksen laatima Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) määrittelee pitkälti suomalaisen varhaiskasvatuksen kulmakivet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatuksen tarkoituksena on ”tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti” (Opetushallitus, 2022, s. 9). Varhaiskasvatuksen perusteiden perimmäiset arvot liittyvät kaikkien tasapuoliseen kohteluun, arvostamiseen ja moninaisuuden tukemiseen. Varhaiskasvatus nähdään toissijaisena vastuullisena lapsen kasvuun huoltajien ollessa ensimmäinen. Koti ja varhaiskasvatus yhdessä takaavat toimivan kasvualustan lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle.

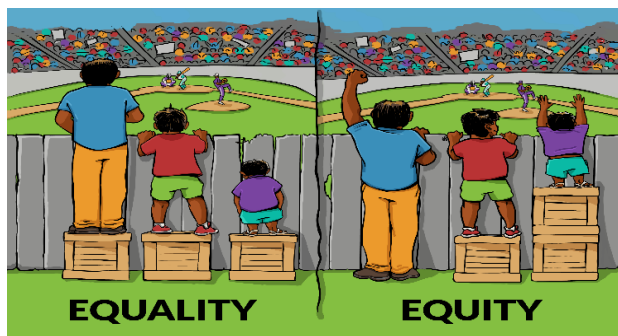
3.1 Integraatiosta inklusioon

Integraatio käsitteenä on tuttu monella tutkimusalalla. Yleisesti integraatio tarkoittaa kahden tai useamman erillisen asian yhteistä toimivuutta (Gulledge, 2006). Kasvatusalalla integraatiota tutkiessa on useasti keskitytty tutkimaan maahanmuuttajalasten integroitumista ryhmään (esim. Orav, 2023). Tässä tutkimuksessa tarkoituksena on tutkia aihetta romanilasten näkökulmasta huomioiden, että romanit ovat yleisesti kansalaisuudeltaan ja taustoiltaan suomalaisia.

Integraation voi nähdä neljänä eri tasona, joista fyysinen, sosiaalinen ja toiminnallinen taso koskettavat varhaiskasvatusikäistä lasta (Viitala, 2018). Fyysinen integraatio toteutuu, kun

lapsi on konkreettisesti paikalla ryhmässä. Fyysisen integraation toteutuminen ei vaadi lapsen syvempää osallistumista toimintaan tai sosiaalista kanssakäymistä, vaan riittää, kun lapsi on konkreettisesti paikalla. Toiminnallisen integraation on mahdollista toteutua, kun toiminnan toteuttaja suunnittelee toiminnan niin, että jokaisen lapsen on mahdollista osallistua siihen. Tässä tutkimuksessa keskitytään lähinnä sosiaaliseen integraatioon. Sosiaalinen integraatio näkyy lasten ja aikuisten välisten suhteiden toimivuudessa (Viitala, 2018). Sosiaalinen integraatio ei automaattisesti tapahdu fyysisen integraation avulla, vaan yksilöt voivat tarvita syvempää ohjaamista. Integraatio alkaa olla historiallinen käsite, ja nykyään halutaankin ajatella integraation sijaan inklusiivisuutta.

Inklusio käsitteenä on laaja ja monimutkainen (Viitala, 2018). Se ei ole jotakin yksittäistä asiaa kuvaava termi, vaan monipuolinen ja kattava tapa ajatella ja toimia. Sen taustalla toimivia termejä ovat muun muassa tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja yhdenvertaiset oikeudet. Moninaisuus nähdään oletusarvona ja arvokkaana asiana eikä yksilön erilaisuutena. Pääarvona nähdään moninaisuuden ymmärtäminen ja sen huomioiminen. Moninaisuus koskettaa kaikkia: niin lapsia, työntekijöitä kuin vanhempiaakin. Täten inklusion näkökulmasta on tärkeää osata arvostaa jokaista yksilöä itsessään. Inklusiota voidaan pitää niin sanotusti ihannetilana; täydellistä inklusiota tuskin koskaan saavutetaan, mutta se on tavoite, johon jokapäiväisillä toimilla pyritään. Viitala (2018, s. 53) kuvaa inklusion olevan ”kuin matka kohti maksimaalista osallisuutta ja minimaalista ulkopuolelle jäämistä”. Inklusiivisessa ajatusmallissa halutaan ennemmin muokata toimintaympäristö sopivaksi lapsille, ei lapsia sopiviksi toimintaympäristöön. Olennaisinta on luoda sellainen toimintaympäristö, joka tukee jokaista lasta yksilöllisesti. Konkreettisesti tämä toteutuu niin, että esimerkiksi päiväkodin tiloista tai itse ryhmästä muovataan sellainen, jossa jokainen oppija saa tukea ja kannustusta yksilöllisiin tarpeisiinsa. Tällainen jokaiselle yksilölle ihanteellinen varhaiskasvatus rakennetaan lasten ja henkilökunnan kanssa yhdessä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Vasu, Opetushallitus, 2022) nojaa vahvasti inklusioon. Vasun mukaan kaiken varhaiskasvatuksessa tapahtuvan toiminnan tulisi perustua inklusiiviseen ajatusmalliin. Lisäksi varhaiskasvatusta kehittäessä ja suunniteltaessa tulee toimia inklusioperiaatteiden mukaisesti. Tällöin jokaisella lapsella on oikeus osallistua aktiivisesti varhaiskasvatukseen riippumatta tuen tarpeista tai kulttuurisesta taustasta.

Kuva 1: Integraation ja inklusion erot: Integraatiossa (equality) kaikki nähdään samanlaisina, kun taas inklusiossa (equity) jokaisen yksilölliset tarpeet huomataan ja tarjotaan resursseja, joita juuri hän yksilönä tarvitsee (Interaction Institute for Social Change | Artist: Angus Maguire, 2016)

Tutkimukset osoittavat, että inklusiivista kasvatusta saanut lapsi ystävystyy helpommin vertaisiinsa (Viitala, 2018). Lapsuudessa opittu ystävyysuhteiden solmiminen kantaa hedelmää myös vanhempiin ikävuosiin. Lisäksi ihmisen kokiessa jo lapsuudessa monipuolisesti erilaisia ihmisiä ympärillään muovautuu hän aikuisena paremmin heterogeenisempiin verkostoihin. Koska ihmiselle on luontaista kuulua ryhmiin, on myös lapsuudessa erilaisia yksilöitä sisältävien ryhmien kokeminen tarpeen (Pihlaja, 2018). Yleisesti ottaen lapsen elämän ensimmäinen ryhmä on perhe ja toinen on varhaiskasvatusryhmä. Varhaiskasvatusryhmä eroaa usein omasta perheestä hyvinkin paljon, koska yhtäkkiä ympärillä onkin jopa 20 saman ikäistä lasta. Tämän takia nykyään varhaiskasvatusryhmää pidetäänkin tärkeänä pohjana lapsen sosiaaliselle ja kulttuuriselle kasvulle. Inklusion vastakohtana voidaan pitää segregatiota, joka keskittyy ihmisten erilleen asetteluun ja poikkeavien yksilöiden ulos sulkemiseen (Viitala, 2018).

3.2 Romanilapset varhaiskasvatuksessa

Opetushallituksen selvityksessä ”Romanilapset varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa” (OPH, 2020) on selvitetty laajasti romanilasten asemaa nykypäivän varhaiskasvatuksessa. Tutkimus toteutettiin kyselyillä, joita lähetettiin romanilasten huoltajille. Selvityksen mukaan noin 74 % kaikista varhaiskasvatuksesta suomalaislapsista osallistui varhaiskasvatukseen säännöllisesti. Erikseen romanikulttuuriin kuuluvien lasten prosentti varhaiskasvatukseen osallistumisesta oli 81 %. Merkittävää kuitenkin on, että huomattavan pieni määrä romanilapsista osallistui perhepäivähoitoon. Tutkimuksessa pohditaankin, haluavatko romanivanhemmat lastensa olevan enemmän kuin yhden vastuullisen aikuisen hoivissa.

Suurin määrä varhaiskasvatukseen osallistuvista romanilapsista oli 3–5-vuotiaita (OPH, 2020). Alle kolmevuotiaita romaneita osallistui varhaiskasvatukseen jokaista ikäluokkaa reilusti alle 15 %. Opetushallituksen keräämän aineiston mukaan 19 % ei osallistunut varhaiskasvatukseen ollenkaan. Huoltajien mukaan syy haluun pitää lapsi kotona oli useimmiten lapsen nuori ikä. Jopa 45 % vastaajista ajatteli, että alle kolmevuotias lapsi oli liian nuori varhaiskasvatuksen arkeen. Lisäksi vastaajat pitivät kotia parempana paikkana lapsen kasvaa ja huoltajan tuottamaa lapsen hoitoa laadukkaampana. Lisäksi syitä kotihoitoon olivat esimerkiksi vaikutukset työllisyyteen, lapsen oma haluttomuus osallistua varhaiskasvatukseen sekä päiväkotien kaukainen sijainti omasta kodista.

Selvityksen mukaan suurin osa varhaiskasvatukseen osallistumattomista lapsista oli tyttöjä (OPH, 2020). Kotona hoidettavista romanilapsista 62 % oli tyttöjä, kun taas poikien määrä oli vain 34 %. Selvityksessä ei käy ilmi, mistä näin suuri sukupuolten välinen ero voisi johtua. Huoltajien yleinen näkemys lastensa asemasta varhaiskasvatuksessa oli varsin positiivinen, sillä vain kaksi prosenttia vastaajista koki sen olevan huonompi kuin valtaväestöön kuuluvalla lapsella.

Kansainvälisten havaintojen mukaan (Van den Bogaert, 2019) romanikulttuuriin kuuluvia lapsia ei ole otettu mukaan varhaiskasvatukseen perheen työttömyystilanteen tai muiden yhteiskunnallisten epäedullisuuksien vuoksi. Lisäksi romanikulttuuriin kuuluvat lapset kärsivät usein inklusion puutteesta koulutuksessa. Keski- ja Itä-Euroopassa romaniperheet ovat usein jakautuneet omille alueilleen kauemmaksi isoista asuinkeskittymistä. Tällöin romanikulttuuriin kuuluvat perheet keskittyvät yksittäisiin paikkoihin, jolloin perheiden lasten on mahdotonta käydä kaupungeissa olevia kouluja ja päiväkoteja pitkien välimatkojen takia. Tällaisille alueille on perustettu omia kouluja ja päiväkoteja, mutta niiden on todettu olevan keskiarvoa huomattavasti heikkolaatuisempia. Inklusion toteutuessa koulutuksessa, sosiaalisen inklusion on helpompi toteutua myös arjessa (Viitala, 2018).

4 Tutkimusongelma

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tutkia, mitkä tekijät vaikuttavat romanilapsen inklusion toteutumiseen varhaiskasvatusryhmässä henkilökunnan näkökulmasta. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin, mitkä ovat niitä tekijöitä, jotka mahdollistavat romanilapsen inklusion optimaalisesti. Tutkimustehtävä painottui etenkin siihen, millaisia käytäntöjä ja kokemuksia henkilöstöllä oli tukiessaan romanilapsen inklusion toteutumista. Lisäksi pyrittiin selvittämään, millaisia edellytyksiä ja haasteita henkilökunta huomioi romanilasten inklusion mahdollistamisessa. Tutkimuksessa sivuttiin myös sitä, millaisia sosiaalisia ja pedagogisia ratkaisuja henkilöstö on hyödyntänyt romanilapsen inklusion saavuttamiseksi. Tutkimus pyrki antamaan syvempää ymmärrystä romanilapsen oikeudesta osallisuuteen ja tasa-arvoiseen inklusioon varhaiskasvatuksessa.

Tutkimuskysymyksiksi asetettiin seuraavat kaksi kysymystä:

Tutkimuskysymys 1: Mitkä tekijät edesauttavat romanilapsen kokemusta inklusiosta varhaiskasvatusryhmässä?

Tutkimuskysymys 2: Mitkä tekijät vaikeuttavat romanilapsen inklusion toteutumista varhaiskasvatusryhmässä?

Näillä tutkimuskysymyksillä pyrittiin saamaan monipuolisia vastauksia liittyen inklusion toteutumiseen ja toteutumattomuuden perisyihin. Ensimmäinen tutkimuskysymys tarjosi tilan pohtia positiivisia tekijöitä inklusion tapahtumiseksi. Toisen tutkimuskysymyksen avulla pyrittiin valottamaan teemoja, jotka mahdollisesti estävät romanilapsen inklusion tapahtumisen.

5 Tutkimusmenetelmät

5.1 Tutkimuksen toteutus

Romanilasten inklusion toteutumista tutkittiin kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimusotteella. Tavoitteena oli ymmärtää, mitkä tekijät henkilöstön mukaan vaikuttavat romanilapsen inklusion toteutumiseen varhaiskasvatusryhmässä. Tutkimusstrategia oli fenomenologinen ja kyseessä oli empiirinen tutkimus. Tällaisessa tutkimuksessa keskitytään tutkimuksen osallistujien omiin kokemuksiin ja niiden tutkimiseen (Puusa & Juuti, 2020). Fenomenologisessa tutkimuksessa tulee muistaa, että tutkimukseen osallistuvien ihmisten näkökulmat ovat heidän omiaan ja täten rajallisia. Fenomenologisen tutkimuksen perusteella ei voida siis tulkita minkään tutkimustuloksen olevan pätevä kaikkiin tilanteisiin tai esimerkiksi kansainvälisesti, vaan se keskittyy vain tutkittuun otantaan.

5.2 Osallistujat ja menetelmä

Tutkimusaineisto kerättiin haastattelemalla varhaiskasvatuksen työntekijöitä, jotka olivat toimineet varhaiskasvatuksen opettajina ja varhaiskasvatuksen lastenhoitajina yhdessä pirkanmaalaisessa kunnassa. Haastattelumenetelmään päädyttiin, koska sen koettiin olevan toimiva keino saada kattavaa tietoa osallistujien näkemyksistä. Tutkimukseen osallistui kolme haastateltavaa. Haastateltavat valittiin tutkijan henkilökohtaisten suhteiden kautta. Kaikki haastateltavat olivat työskennelleet varhaiskasvatuksessa romanilasten ja heidän perheidensä kanssa, mutta olivat nykyään joko eläkkeellä tai muissa työtehtävissä. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina.

Tutkimusaineisto kerättiin puolistrukturoiduilla haastatteluilla. Kysymykset olivat avoimia, joten valmiita vastausvaihtoehtoja ei ollut (Puusa & Juuti, 2020). Puolistrukturoidussa haastattelumenetelmässä kysymykset ovat valmiiksi määritellyt ja ne ovat samat kaikille haastateltaville. Avoimia haastattelukysymyksiä laadittiin etukäteen ajatuksena, että keskustelua voitiin myös jalostaa haastattelun kuluessa. Puolistrukturoitu haastattelu tarjoaa tutkijalle mahdollisuuden saada haastateltavilta tietoa, jota ei olisi välttämättä tiennyt olevan tarjolla (Puusa & Juuti, 2020).

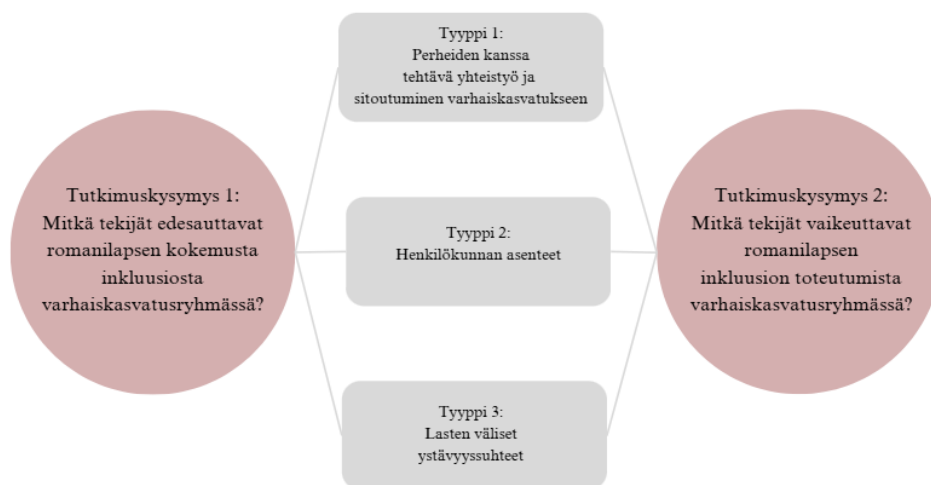
Haastatteluiden aikana myös haastattelijä pystyy ohjaamaan keskustelua haluamaansa suuntaan siten, että pystyy lopputuloksissa vastaamaan omiin tutkimuskysymyksiinsä.

Haastattelun aikana pystyttiin polveilemaan myös haastattelukysymysten ulkopuolelle teemoihin, joiden haastateltavat kokivat olevan tärkeitä. Haastattelurunkoon valittiin kolme keskeistä tyyppiä, joiden avulla pyrittiin saamaan vastaukset tutkimusongelmaan. Tyypeissä käsiteltiin aihetta niin lasten, huoltajien kuin varhaiskasvatuksen henkilökunnankin kannalta. Tyypit olivat 1) perheiden kanssa tehtävä yhteistyö ja sitoutuminen varhaiskasvatukseen, 2) henkilökunnan asenteet sekä 3) lasten väliset ystävyysuhteet.

5.3 Aineiston analyysi

Tutkimusaineistoa ei analysoitu teoriaperustaisesti, vaikka sen avulla vastataankin inklusion toteutumiseen liittyviin tutkimuskysymyksiin. Tutkimuksen sisällönanalyysi suoritettiin aineistolähtöisesti, jolloin tarkoituksena on koota monipuolinen tulkinta tutkittavasta ilmiöstä sekä pystyä tekemään johtopäätöksiä (Puusa & Juuti, 2020). Yleisesti sisällönanalyysin tavoitteena on löytää kehys, joka rakentuu tutkimuksen aineiston sekä teorian avulla (Tuomi & Sarajärvi, 2008). Tässä tutkimuksessa kehyksen muodostivat haastatteluaineisto ja inklusion määritelmä (Viitala, 2018). Aineiston analyysi aloitettiin litteroimalla haastattelut sanasta sanaan. Litterointia tehdessä poistettiin kaikki viitteet, joista haastateltavat ihmiset voisi tunnistaa eli heille luotiin anonymiteetti koodaamalla vastaajat tutkimustunnuksilla. Kuulan (2011) mukaan tunnisteiden poistaminen mahdollisimman aikaisin on yksi tärkeimmistä eettisen tutkimuksen kulmakivistä. Lisäksi johdonmukaisuus haastateltavien nimeämisessä on tärkeää.

Ensimmäisessä analysointivaiheessa litteroitua aineistoa luettiin läpi useasti ja siihen perehdyttiin niin kokonaisvaltaisesti kuin yksityiskohtaisestikin. Toisessa vaiheessa aineisto kategorisoitiin, jonka jälkeen kategoriat koodattiin värikoodausmenetelmällä eri tyyppiryhmiin tutkimuskysymyksittäin. Tyypittely auttaa löytämään aineistosta tutkimukselle hyödylliset teemat ja vastaamaan tutkimuskysymyksiin (Juhila, 2021).

Kuvio 1: Analyysirunko

5.4 Tutkimusetiikka

Tutkimuksen eettiset näkökulmat toimivat tutkimuksen moraalisen kompassina: mikä on oikein ja mikä väärin, mikä on hyvää ja mikä taas pahaa (Vuori, 2021). Oikeudenmukainen tutkija noudattaa eettisiä toimintatapoja ja kohtelee tutkittavia ihmisiä korrektisti. Suomalainen tiedeyhteisö on sitoutunut noudattamaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK, 2024) ohjeistamaa hyvää tieteellistä käytäntöä eli olemaan rehellinen ja luotettava sekä jakamaan arvostusta ja kantamaan vastuuta. Päävastuu näiden asioiden huomioonottamisesta kuuluu tutkijalle itselleen. Etenkin tutkittaessa ihmisiä ja heidän toimintaansa tulee kunnioittaa haastateltavien ihmisarvoa, itsemääräämisoikeutta, yksityisyyttä sekä yleisesti kaikkia ihmisoikeuksia (Vuori, 2021). Lisäksi on eettisesti oikein pyrkiä välttämään tutkittavalle ryhmälle tai yksilölle aiheutuvia riskejä ja vahinkoja. Tutkijan ja tutkittavan välinen ristiriitainen mielipide tutkittavasta asiasta ei saa vaikuttaa tutkimuksen tulosten tulkintoihin. Etenkin vähemmistöjä ja alakulttuureita tutkiessa vahingon ja haitan välttäminen on erityisen korostettuna. Tällöin tutkijan ei tule käyttää asemaansa tai tutkimustuloksia niin, että tutkittavan ryhmän tai yksilön elämä hankaloituu. Tämä korostuu erityisesti tässä tutkimuksessa, jossa tutkimuksen pääkohteena on kulttuurivähemmistö. Vaikka onkin mahdotonta tehdä täysin arvovapaata laadullista tutkimusta, tutkijan tulee pyrkiä tunnistamaan omat uskomukset ja ennakkokäsitykset.

6 Tulokset

Tutkimustulokset esitetään tyypeittäin: tyyppi 1: Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö ja sitoutuminen varhaiskasvatukseen, tyyppi 2: henkilökunnan asenteet ja tyyppi 3: lasten väliset ystävyys-suhteet. Vastaajista käytetään koodeja V1(vastaaaja 1), V2 (vastaaaja 2) ja V3 (vastaaaja 3). Haastattelijan koodi on H.

6.1 Tyyppi 1: Perheiden kanssa tehtävä yhteistyö ja sitoutuminen varhaiskasvatukseen

Suurin haaste inklusiivisuudelle oli vastaajien mielestä perheiden sitoutumattomuus varhaiskasvatukseen osallistumiseen. Yhtenä taustasyynä sitoutumattomuudelle V2 toi esiin etenkin romaniperheiden aktiivisen muuttamisen ja yleisen liikkuvuuden. Pidempien poissaolojaksojen myötä lapsi ei ehdi sitoutumaan ryhmään ja helposti lapsi jopa unohdetaan varhaiskasvatusryhmässä. V2 mukaan romaniperheiden välillä on myös eroavaisuuksia. Hänen mukaansa esimerkiksi perheet, joissa vanhemmat ovat integroituneet työelämään valtaväestön kanssa, ovat sitoutuneempia lastensa varhaiskasvatukseen.

V2: Oikeestaan se on ollut ongelmana, mutta se ei oo lapsen ongelma vaan aikuisen ongelma, se että se elinpaikka on niin häilyvä ja sitä elinpaikkaa vaihdetaan usein, ettei kerkiä tuleen pitkää periodia, että varsinaista integrointia ehtis tapahtuun, koska se asuinpaikka muuttuu tai poissaoloja on niin paljon, että kukaan ei oikeen tahdo muistaa, että se romanilapsi kuuluu tähän ryhmään, vaikka se paikka on siellä varattu.

V2: ja se lapsihan ei pysty sitä päättään, että tuleeko se aamulla hoitoon vai ei ja koska se illalla sieltä lähtee

V2 korosti erityisesti vanhempien roolia varhaiskasvatukseen liittyvien sitoutumisongelmien taustalla. V2 mukaan on hyvä lähestyä sitoutumisongelmia sen kautta, että varhaiskasvatus on tärkeää lapselle. Haastatteluissa esiin nousi ajatukset siitä, kuinka juuri lisätyn tuen tarpeessa olevat lapset ovat niitä, jotka helposti jäävät osallistumatta varhaiskasvatukseen aktiivisesti. Haastateltavien mukaan esiopetuslaki toimii huonona kannustimena perheille, joilla on sitoutumisongelmia. Haastateltavien vastauksien perusteella jokainen vanhempi toivoo

mahdollisimman hyviä lähtökohtia lapselleen, ja haastateltavat ovat tämän näkemyksen avulla yrittäneet motivoida vanhempia sitoutumaan lapsensa varhaiskasvatukseen.

V2: Olen ihan vanhempien kanssa käynyt keskustelua ja käynyt neuvotteluja siitä, kuinka tärkeätä sille lapselle olis, että se sais integroitua siihen ryhmään ja se pystyis luomaan kaverisuhteita, että tulis sellasia aitoja sosiaalisia suhteita, ettei aina olis vaan siinä porukassa niinkun käymässä.

6.2 Tyyppi 2: Henkilökunnan asenteet

Haastateltavien mukaan yksi merkittävä asia lapsen inklusion toteutumisessa on lasten tasavertainen kohtelu ryhmässä. Kaikki haastateltavat korostivat sitä, että lapset ovat keskenään samanvertaisia ja tasa-arvoisia. V1 korosti lasten yhdenvertaista kohtelua ja erilaisuuden epäkorostettavuutta.

V1: kyllä mun mielestä ollaan aina otettu niinkun kaikki samalla tavalla (huomioon), kaikki on niinkun samalla viivalla, kukaan ei oo ylempänä tai alempana

V2 kertoi, että ei koe romanikulttuurin eroavan niin huomattavasti valtaväestön kulttuurista, että se tulisi erityisesti ottaa huomioon esimerkiksi uskonnollisesti. Hän kertoo myös oman kiinnostuksensa romanikulttuuria kohtaan auttaneen inklusion toteutumisessa. Avoimen keskusteluyhteyden kautta on pystytty paremmin toteuttamaan inklusion periaatteita varhaiskasvatuksen arjessa. V3 kertoi sydämellisistä kohtaamisista romanilasten kanssa varhaiskasvatusvuosien jälkeen, joka toi vastaajalle lämpimän olon ja tunteen siitä, että on ollut merkittävä aikuinen lapsen elämässä.

6.3 Tyyppi 3: Lasten väliset ystävyyssuhteet

Kaikki vastaajat olivat yhtäläistä mieltä siitä, että romanilasten kaverisuhteissa eivät kulttuurierot ole näkyvillä. V1 mukaan lapset ovat kohdelleet toisiaan yhtäläisesti, oli sitten kyseessä samaan tai eri kulttuuriin kuuluva lapsi. V3 totesi romanikulttuuriin kuuluvien lasten olevan usein hyvin rentoja ja ulospäinsuuntautuneita, joka edesauttaa lasten kaverisuhteiden löytymistä ja muotoutumista. V2 nosti vastauksessaan esille sen, että varhaiskasvatusikäiset

lapset ovat vielä niin nuoria, ettei heille ole ehtinyt muodostua ennakkoluuloja toisia ihmisiä kohtaan tai ainakin ne on unohdettu leikin ja arjen tiimellyksessä. Samaa ajatusta toi esiin V3, joka mainitsi pienempien lasten olevan ”kuin kala vedessä” varhaiskasvatuksessa. Myöskään romanivanhemmilta ei ole V3 mukaan tullut painostusta ”kaveerata” tai olla kaveeraamatta joidenkin lasten kanssa, vaan kaverisuhteille on aina oltu avoimia ja nähty ne positiivisina asioina.

V3: kun se ystävyys on sieltä löytynyt niin kyllä se on ollut ihan samanlaista kaikilla lapsilla, että välillä ollaan kavereita ja välillä ei olla

V2 tuo myös esiin sen, että syvempiä kaverisuhteita ei ehdi tapahtumaan, jos lapsi on jatkuvasti pois varhaiskasvatuksesta. Hänen mukaansa kaverisuhteet edesauttaisivat lapsen osallisuutta ryhmässä. Lisäksi V2 mukaan myös negatiiviset tunteet kaverisuhteissa ovat vaikeampia käsitellä, jos lapsella ei ole vakiintunutta paikkaa osallisena ryhmässä. V3 mainitsee myös vanhempien asenteiden tärkeyden osallisuuden edistämässä.

V3: kaikki riippuu niin paljon vanhemmista, halutaanko ne (romanilapset) (kuuluvan) koulu yhteisöön, vai vain omaansa, lapset on sopeutuvaisia, että se on kiinni paljon vanhemmista

7 Pohdinta ja johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa keskityttiin tarkastelemaan inklusion toteutumisen haasteita romanilasten varhaiskasvatuksessa. Haastatteluaineiston perusteella pystytään toteamaan, että perheiden heikkoa sitoutumista varhaiskasvatukseen voidaan pitää suurimpana syynä mahdolliselle inklusion toteutumattomuudelle. Lisäksi tämän tutkimuksen perusteella huomattiin, että inklusio on käsitteenä vaikea varhaiskasvatuksen henkilöstölle.

Tämän tutkimuksen päätuloksena voidaan pitää sitä, että romanilasten inklusion toteutumisen este on lapsen osallistumattomuus varhaiskasvatukseen. Tutkimustulos on samansuuntainen kuin Opetushallituksen (2020) selvityksessä, jonka mukaan jopa neljäsosa vastaajista halusi syystä tai toisesta pitää lapsensa kotona. Selvityksessä todettiin vastaajien maantieteellisten sijaintien etäisyyksien päiväkodeihin sekä lasten oman haluttomuuden osallistua varhaiskasvatukseen olevan pääsyitä varhaiskasvatukseen osallistumattomuudelle. Myös Van den Bogaert (2019) toteaa romaneiden asumispaikkojen sijaitsevan kaukana päiväkodeista, joka johtaa helposti sitoutumattomuuteen lasten koulutukseen. Myös tämän tutkimuksen perusteella maantieteelliset haasteet ja vähäinen osallistuminen varhaiskasvatukseen vaikuttavat negatiivisesti lapsen osallisuuden toteutumiseen varhaiskasvatusryhmässä. Voidaankin todeta, että joillekin romanivanhemmalle varhaiskasvatus saattaa olla vain pieni positiivinen lisä arkeen, eikä sitä nähdä niin tärkeänä elementtinä, että lapsia kuljetettaisiin päivittäin pitkien matkojen päähän varhaiskasvatukseen.

Tutkimuksen haastatteluaineiston perusteella varhaiskasvatuksen henkilöstö suhtautuu romanikulttuurista tuleviin lapsiin avoimesti ja positiivisesti. Jokainen vastaaja korosti haastatteluissa myötämielisen ja tasavertaisen kohtaamisen tärkeyttä, mikä sopii kuitenkin enemmän integraatiomieliseen ajatteluun, ei niinkään inklusion toteutumiseen (Viitala, 2018). Onnistuneen inklusion toteutumista voisi kuvata ajattelu, jossa varhaiskasvatuksen henkilöstö korostaisi jokaisen lapsen kohtaamista yksilönä painottaen jokaisen lapsen yksilöllisiä tarpeita, ei niinkään painottaen samanlaisuutta ja tasavertaisuutta. Tätä tutkimustulosta voidaankin pitää tämän tutkimuksen yhtenä tärkeimmistä tuloksista. Inklusio kuuluu jokaiselle lapselle (Viitala, 2018). Näin ollen on edelleen tärkeää pohtia, mitä toimia tulisi tehdä suomalaisen varhaiskasvatuksen kentällä saavuttaaksemme inklusiomielisen

ajattelun jokaisessa lapsiryhmässä, jokaiselle lapselle. Tässä tutkimuksessa käsiteltiin aihetta romanilasten näkökulmasta, mutta huoli inklusion toteutumisesta liittyi kaikkiin lapsiin.

Opetushallituksen (2020) selvityksessä kysyttiin henkilöstöltä, miten he kokevat romanilasten yleisen tilanteen. Tilanteen koettiin olevan hieman huonompi kuin muilla lapsilla, ja sen koettiin johtuvan erityisesti vähäisestä osallistumisesta ja myöhästelystä. Syiden todettiin kuitenkin olevan moninaisia ja liittyvän usein myös sosioekonomiseen taustaan. Tässäkin tutkimuksessa havaittiin, että niiden perheiden lapset, joiden vanhemmat ovat työpaikoissaan paljon tekemisissä valtaväestöön kuuluvien ihmisten kanssa, osallistuvat myös sitoutuneemmin varhaiskasvatukseen. Molempien vanhempien työssäkäynti edellyttää useimmiten lasten varhaiskasvatukseen osallistumista, jolloin niin vanhemmat kuin lapsetkin ovat tiiviisti tekemisissä valtaväestöön tai muihin kulttuureihin kuuluvien ihmisten kanssa. Opetushallituksen selvityksessä osallistuminen varhaiskasvatukseen oli prosentuaalisesti korkeampaa kuin osallistuminen esiopetukseen. Esiopetuksen ollessa nykyään velvoittavaa ja varhaiskasvatuksen ollessa vapaaehtoista voidaan päätellä, että varhaiskasvatukseen ilmoitetaan suurilta osin ne lapset, joiden vanhemmat sitoutuvat lapsen säännölliseen osallistumiseen.

Tutkimuksessa havaittiin samansuuntaisesti kuin Opetushallituksen (2020) selvityksessä, että romaniperheillä ei ole erityistä tarvetta olla sulauttamatta omaa lastaan valtaväestöön, mikä puolestaan aiheuttaisi varhaiskasvatukseen osallistumattomuutta. Lisäksi yhteistyön perheiden kanssa havaittiin olevan avointa, toimivaa ja mielekästä kuten Opetushallituksen selvityksessäkin on todettu. Opetushallituksen selvityksessä käy ilmi, että romanivanhemmat eivät niinkään toivo varhaiskasvatuksen henkilökunnalta erityistä tukea oman kulttuurinsa toteutumiseen liittyen. Myöskään tässä tutkimuksessa ei havaittu, että romanikulttuurin huomattavaa tukemista varhaiskasvatuksessa olisi nähty tarpeelliseksi. Voidaankin todeta, että varhaiskasvatuksessa romanikulttuurin ei koeta olevan valtaväestön kulttuurista poikkeavaa tai ainakaan sen tukemiseen ei koeta tarvittavan apua varhaiskasvatuksesta. Tutkimuksessa havaittiin, että romanilapsilla oli kavereita yli kulttuurirajojen, heitä ei kiusattu kulttuurinsa takia eikä kaverisuhteissa ollut muutenkaan erityisiä ongelmia. Myös Opetushallituksen selvityksessä todettiin, että suurin osa romanilasten huoltajista oli yhtä mieltä siitä, että heidän lapsiaan ei kiusattu varhaiskasvatuksessa. Lisäksi niin Opetushallituksen selvityksessä kuin tässäkin tutkimuksessa korostui, että romanivanhemmat arvostavat koulutusta ja haluavat hyvän tulevaisuuden lapsilleen. Voidaankin todeta, että romanikulttuuriin kuuluvat

vanhemmat eivät yleisellä tasolla halua erityisesti eristää lapsiaan vain oman kulttuurin vaikutukselle, eikä mahdollinen sitoutumattomuus varhaiskasvatukseen johdu siitä.

7.1 Eettinen pohdinta

Tämä tutkimus tehtiin noudattaen TENK:in (2024) hyvän tieteellisen käytännön periaatteita, kuten tarkkuutta ja rehellisyyttä. Haastateltavien osallistuminen tutkimukseen oli täysin vapaaehtoista ja mahdollisuus vetäytyä tutkimukseen osallistumisesta oli mahdollista missä vaiheessa tahansa. Kerätty haastatteluaineisto käsiteltiin rehellisesti ja tarkasti haastatteluja analysoiden. Haastateltavien henkilöllisyydet anonymisoitiin heti litteroimisen alkaessa ja haastattelunauhut hävitettiin tutkimuksen valmistuttua. Tutkimuksessa käytetyt lähteet merkittiin APA-lähdeviittausmenetelmällä siten, että lukijalla on mahdollisuus löytää ne.

Tutkimuksen käsitellessä vähemmistöryhmää pidettiin koko ajan mielessä mahdollisimman korrekti viestintä ja tulkinta. Koska tutkimusaineisto oli pieni, tutkimuksesta ei tehty yleistäviä johtopäätöksiä, vaan niitä verrattiin aiempaan suomalaiseen Opetushallituksen (2020) teettämään tutkimukseen, jossa oli huomattavan suuri osallistujamäärä.

Tutkimustulokset pyrittiin esittämään objektiivisesti. Tutkijan omien ennakkokäsitysten vaikuttamista tulkintoihin pyrittiin estämään käyttäen kriittistä lähdeanalyysia, tulosten esittämisen läpinäkyvyyttä ja selkeää argumentointia. Tutkija on ymmärtänyt vastuunsa siitä, että lukijaa ei johdeta harhaan, eikä tutkimus lisää tarpeettomia väärinkäsityksiä romanikulttuurista.

7.2 Kriittinen tarkastelu ja jatkotutkimusehdotukset

Tutkimuksen tuloksia ei voida yleistää, sillä romanit ovat suuri ja moninainen kulttuuriryhmä niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Lisäksi haastateltavien määrä oli vähäinen. Haastatteluiden avulla pystyttiin kuitenkin vastaamaan tutkimuskysymyksiin ja saatiin muodostettua kuva inklusion toteutumiseen vaikuttavista tekijöistä. Koska inklusion ja integraation ero ei ollut vastaajille selkeää, tulokset kuvaavat ennemminkin integraation kuin inklusion toteutumista varhaiskasvatuksessa. Tutkimukseen ei tuotu runsaammin kansainvälistä näkökulmaa, koska eri maiden romanikulttuurit mielletään huomattavan erilaisiksi eri maissa.

Romanien aseman tutkiminen on tärkeä yhteiskunnallinen aihe, jota tulisi tutkia enemmän. Lähdekirjallisuutta etsiessä löytyi vain Opetushallituksen (2020) teettämä tutkimus. Romanikulttuuria ja etenkin siihen kuuluvien lasten hyvinvointia tulisi tutkia ja raportoida laajemmin, jotta se edistäisi niin romanien kuin yleisemminkin monikulttuurisuuden huomioimista ja edistämistä suomalaisessa yhteiskunnassa. Lisäksi tutkimusta tulisi tehdä eri näkökulmista: romanihuoltajien, romanilasten sekä varhaiskasvatuksen ja koulun henkilöstön näkökulmista. Tämä tutkimus lisää näkyvyyttä niin romanilapsille, huoltajille kuin romanien kanssa työskentelevälle varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Se lisää romanikulttuuriin kohdistuvaa ymmärrystä suomalaisessa varhaiskasvatuksessa. Koska jokaisella lapsella on subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen, on myös romanilasten inkluusivista kasvamista tuettava.

Lähteet

Industrial Management & Data Systems. (2006). *What is integration?* Thomas R. Gullledge
<https://doi.org/10.1108/02635570610640979>

Interaction Institute for Social Change | Artist: Angus Maguire, interactioninstitute.org & madewithangus.com. (2016).

Kettunen, J. (2021). Fenomenografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/teoreettis-metodologiset-viitekehukset/fenomenografia/>

Kuula, A. (2011). Tutkimusetiikka: aineiston hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Opetushallitus. (2020). *Romanilapset varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa 2018–2019* (Raportti 2020:26)
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/31546867_OPH_Romanilapset%20varhaiskasvatuksessa_ja_esiopetuksessa_verkkajulkaisu_21_10_22.pdf

Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. Opetushallitus.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_2.pdf

Orav, A. (2023). *Data Act: Standardisation of data interoperability* (Briefing 754601). Euroopan parlamentin tutkimuspalvelu.
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/754601/EPRS_BRI\(2023\)754601_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/754601/EPRS_BRI(2023)754601_EN.pdf)

Puusa, A., & Juuti, P. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.

Rekola, T. (2012). Romanien varhaisvaiheet Suomessa: 1500-luvulta 1800-luvun puoliväliin. Teoksessa Pulma, P., (Toim.) *Suomen romanien historia* (s. 18–84). Suomen kirjallisuuden seura.

Tervonen, M. (2012). Kiertolaisia, silmätikkuja ja rajojen ylittäjiä: 1800-luvun lopulta toiseen maailmansotaan. Teoksessa Pulma, P., (Toim.) *Suomen romanien historia* (s. 84–142). Suomen kirjallisuuden seura.

Tervonen, M. (2012). Romanit ja suuri muutos. Teoksessa Pulma, P., (Toim.) *Suomen romanien historia* (s. 166–198). Suomen kirjallisuuden seura.

Tuomi, J., & Sarajärvi A. (2008). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). (2024). Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK).
<https://tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>

Valtioneuvosto, sosiaali- ja terveysministeriö. (2004). *Suomen romanit, Finitiko romaseele* (2004:2)
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74503/suomen_romanit.pdf?sequence=1

Van den Bogaert, S. (2019). Segregation of Roma Children in Education: Addressing Structural Discrimination Through the Framework Convention for the Protection of National Minorities and the Racial Equality Directive 2000/43/EC

Varhaiskasvatuslaki (540/2018). Annettu Helsingissä 13.7.2018.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>

Viitala, R. (2018). Inklusio ja inklusiivinen varhaiskasvatus. Teoksessa Viitala, R. Pihlaja, P. *Varhaiserityiskasvatus*. PS-kustannus.

Vuori, J. (2021). Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkökäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/tutkimuseiikka/tutkimuseiikka-ihmistieteissa/>

Liitteet

Liite 1. Haastattelukysymykset

1. Miten romanikulttuuri on näyttäytynyt työssäsi varhaiskasvatuksessa?
2. Miten olette huomioineet lasten eri kulttuuritaustat työssänne? Miten etenkin romanilapsen kohdalla?
3. Miten olette huomioineet romanilapsen inklusion toteutumista työssänne?
 - a. Mitkä seikat koette erityisen tärkeäksi romanilapsen kohdalla?
4. Mitkä koette olevan vaikuttavia tekijöitä romanilapsen inklusion toteutumiseen varhaiskasvatuksessa?
5. Onko yhteistyö romaniperheen kanssa ollut erilaista, kuin valtaväestöperheen kanssa?
 - a. Jos on, miten?
 - b. Mitkä tekijät siihen vaikuttivat?
 - c. Millaisia kokemuksia teillä on romanilasten vanhempien kanssa käydyistä keskusteluista lapseen liittyen?
6. Oletteko huomanneet eroavaisuuksia valtaväestöön kuuluvien lasten ystävyysuhteissa vs. ystävyysuhteissa, joissa toinen tai molemmat osapuolet kuuluvat romanikulttuuriin?